

РОЗДІЛ 7

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.951:37.035.6

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/57>

СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ

THE SYSTEM OF SUBJECTS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL SUPPORT IN THE FIELD OF NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION IN UKRAINE

Александров М.С., к.ю.н., старший дослідник,
провідний науковий співробітник

Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України

У статті розглядається система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення у сфері національно-патріотичного виховання в Україні. На сьогодні національно-патріотичне та військово-патріотичне виховання є пріоритетними напрямками внутрішньої політики України. Для виконання заходів Стратегії національно-патріотичного виховання необхідною є чітка і налагоджена праця органів державної влади, органів самоврядування, громадських об'єднань та окремих громадян, а також їх взаємодія. Відповідно, серед учасників суспільних відносин у сфері національно-патріотичного виховання існує система суб'єктів, які здійснюють його адміністративно-правове забезпечення.

На основі аналізу наукових підходів визначено принципи класифікації суб'єктів адміністративно-правового забезпечення. Методом аналізу правових документів визначено коло суб'єктів адміністративно-правового забезпечення у сфері національно-патріотичного виховання в Україні. Методом індукції запропоновано вважати Президента України, Кабінет Міністрів України та Верховну Раду України суб'єктами загальної компетенції адміністративно-правового забезпечення.

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні застосування класифікацій суб'єктів адміністративного права за ознаками наявності владних повноважень та компетенцією органів до суб'єктів адміністративно-правового забезпечення у сфері, що досліджується. Практична значущість статті полягає в окресленні кола суб'єктів адміністративно-правового забезпечення у сфері національно-патріотичного виховання в Україні.

У висновках автори пропонують класифікацію системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення у сфері національно-патріотичного виховання в Україні за компетенцією органів до досліджуваної сфери на загальні, спеціальні і такі, що можуть брати участь в адміністративно-правовому забезпеченні, а за наявністю владних повноважень – на наділені і не наділені такими повноваженнями. Подальші дослідження можливі за напрямками удосконалення запропонованої класифікації та групуванням суб'єктів відповідно до кожного з критеріїв, а також визначення статусу кожного із суб'єктів.

Ключові слова: суб'єкти адміністративного права, органи державного управління, національно-патріотичне виховання, класифікація, повноваження, компетенція.

The article considers the system of subjects of administrative and legal support in the field of national-patriotic education in Ukraine. Today, national-patriotic and military-patriotic education are priority areas of Ukraine's domestic policy. In order to implement the measures of the Strategy of National-Patriotic Education, it is necessary to have a clear and well-organized work of public authorities, self-government bodies, public associations and individual citizens. Accordingly, among the participants in public relations in the field of patriotic education there is a system of subjects that provide its administrative and legal support.

Based on the analysis of scientific approaches, the principles of classification of subjects of administrative and legal support are determined. The method of analysis of legal documents determines the range of subjects of administrative and legal support in the field of national-patriotic education in Ukraine.

The scientific novelty of the study is to justify the use of classifications of subjects of administrative law on the basis of the presence of power and competence of the bodies to the subjects of administrative and legal support in the field under study. The practical significance of the article lies in the outlined circles of subjects of administrative and legal support in the field of national-patriotic education in Ukraine. It is proposed to consider the President of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Supreme Council of Ukraine as subjects of general competence of administrative and legal support by the method of induction.

In conclusion, the authors propose a classification of the system of subjects of administrative and legal support in the field of national-patriotic education in Ukraine by competence in the study area on general, special and those that can participate in administrative and legal support, and by authority - on endowed and not endowed with such powers. Further research is possible in the areas of improving the proposed classification and grouping of subjects according to each of the criteria, as well as determining the status of each of the subjects.

Key words: subjects of administrative law, public administration bodies, national-patriotic education, classification, powers, competence.

Постановка проблеми. Запорукою забезпечення реалізації суспільних інтересів є участь у цьому процесі усіх учасників суспільних відносин, які виникають в тій чи іншій сфері життя. Особливого значення для належного адміністративно-правового забезпечення набуває діяльність тих суб'єктів суспільних відносин, які здатні здійснювати вплив на ці відносини. Цілком закономірно, що суб'єкти адміністративно-правового забезпечення існують і діють не самі по собі, а в певному колі органів і установ, утворюючи цілісну систему. Інша річ в тім, що місце і роль кожного суб'єкта в системі є різними, що відобра-

жується на ступені впливу, який такі суб'єкти мають на суспільні відносини. На сьогодні коли реалізація Стратегії національно-патріотичного виховання в умовах повномасштабного вторгнення агресора в Україну набуває особливого значення, важливим є визнати систему суб'єктів національно-патріотичного виховання, після чого можна буде формувати пропозиції щодо вдосконалення діяльності та взаємодії всіх суб'єктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До питання визначення та класифікації суб'єктів адміністративно-правового забезпечення та адміністративно-правового

регулювання у своїх дослідженнях неодноразова зверталися В. Б. Авєр'янов, Р. О. Банк, Г. В. Берлач, Ю. Є. Булігін, В. В. Галуцько, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, Т. О. Мацелик, С. Г. Стеценко та ін. Втім, слід зауважити, що спеціалізовані дослідження щодо системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення в сфері національно-патріотичного виховання в Україні на сьогоднішній день, фактично, відсутні.

Метою статті є визначити коло суб'єктів адміністративно-правового забезпечення у сфері національно-патріотичного виховання в Україні та запропонувати її класифікацію. Для досягнення поставленої мети пропонується проаналізувати підходи вчених до тлумачення системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення та існуючі різновиди класифікації таких суб'єктів. Для визначення і класифікації суб'єктів адміністративно-правового забезпечення у сфері національно-патріотичного виховання пропонується проаналізувати нормативно-правові акти, якими регулюються суспільні відносини у зазначеній сфері, визначити коло суб'єктів, які задіяні в процесах адміністративно-правового забезпечення цих відносин та з'ясувати їх статус.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні в юридичній літературі відсутній єдиний підхід як до визначення системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення, так і до їх класифікації. Це обумовлено, передусім, різними (подекуди діаметрально протилежними) позиціями вчених щодо тлумачення понять «адміністративно-правове регулювання» та «адміністративно-правове забезпечення», «суб'єкт адміністративно-правового забезпечення», постійним оновленням складу владно-розпорядчих органів та їх реорганізацією, а також різницею в повноваженнях, якими наділений той чи інший суб'єкт.

Якщо проаналізувати теоретичні засади об'єднання органів у систему, то колектив авторів під головуванням В. В. Галуцька під системою державних органів розуміє державний апарат, який є упорядкованою, організованою, цілісною системою органів законодавчої, виконавчої та судової влади з відповідними владними повноваженнями, діяльність яких спрямована на реалізацію державної влади на всій території та в усіх сферах суспільства [1, с. 77]. Таке тлумачення, на нашу думку, містить в собі принципові засади об'єднання складових елементів системи: упорядкування та організація, наділення повноваженнями. Однак, варто зауважити, що до суб'єктів адміністративного права, відповідно до думки Т. О. Мацелик, можуть, окрім органів державної влади, належати також фізичні особи та колективні суб'єкти, які тими чи іншими нормами адміністративного права наділені правами і обов'язками у певній сфері [2, с. 249]. Отже, буде слушно зауважити, що до системи суб'єктів адміністративного права можуть належати органи державної влади, фізичні особи, а також колективні суб'єкти, що наділені певними повноваженнями, правами і обов'язками у будь-якій сфері суспільного життя, закріпленими нормами адміністративного права.

Що ж до класифікації суб'єктів адміністративного права, то С. Г. Стеценко поділяє їх за критерієм кількісного показника в поєднанні з мірою належності до держави на індивідуальні (громадяни України, особи без громадянства та іноземці) та колективні, які, в свою чергу, поділяються на державні (органи влади, державні установи й організації) та недержавні (органи місцевого самоврядування, об'єднання громадян тощо) [3, с. 92].

Т. О. Коломоєць, в цілому повторюючи класифікацію С. Г. Стеценка, розділяє критерії персоналізації та наявності владних повноважень. За критерієм персоналізації дослідниця поділяє суб'єкти на колективні та індивідуальні, а в залежності від наявності державно-владних повноважень – на державні (наділені повноваженнями) та недержавні (повноваженнями не наділені) [4, с. 65].

Інші науковці пропонують більш конкретизовані підходи для класифікації суб'єктів адміністративного права. Наприклад, В. Галуцько пропонує класифікацію суб'єктів адміністративно-правового регулювання протидії насильству в сім'ї відповідно до їх компетенції: 1) суб'єкти загальної компетенції; 2) суб'єкти галузевої компетенції; 3) суб'єкти функціональної компетенції; 4) суб'єкти, які можуть брати участь у протидії насильству в сім'ї, тобто у відповідній сфері суспільного життя [5, с. 199]. Проте, такі науковці, як Г. В. Берлач, С. Павелко та Х. Ярмачі здійснюють поділ суб'єктів відповідно до компетенції на дві загальні категорії: загальні та спеціальні [6, с. 16; 7, с. 64; 8, с. 198–199]. Різноманітність думок щодо компетенційної класифікації суб'єктів обумовлена, в першу чергу, різницею в об'ємі повноважень суб'єктів у тій або іншій сфері суспільного життя, а також утворенням нових органів, їх постійною реорганізацією та зміною кількісно-якісної структури їх окремих підрозділів.

З метою здійснення класифікації суб'єктів адміністративно-правового забезпечення у сфері національно-патріотичного виховання в Україні, в першу чергу, необхідно визначити їх коло. З метою вирішення цієї задачі звернемося до Плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020–2025 роки [9]. Для реалізації зазначеного плану залучаються наступні органи державної влади: Міністерство освіти і науки України, Міністерство економіки України, Міністерство молоді та спорту України, Міністерство оборони України, Міністерство у справах ветеранів України, Міністерство внутрішніх справ України, Адміністрація Держприкордонслужби, Національна поліція України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Український інститут національної пам'яті, Міністерство культури та інформаційної політики України, Державне агентство України з питань кіно, а також обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації [9]. Як бачимо, представлене коло суб'єктів адміністративно-правового забезпечення охоплює державні органи виконавчої влади, а саме Центральні органи виконавчої влади та місцеві органи виконавчої влади.

Важливим у Плані дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання є той факт, що окрім безпосередніх виконавців завдань до заходів національно-патріотичного виховання можуть долучатися за згодою: органи місцевого самоврядування, інститути громадського суспільства, центри національно-патріотичного виховання, молодіжні центри, інші комунальні заклади, в положеннях яких передбачено сприяння розвитку національно-патріотичного виховання, а також Державний інститут сімейної та молодіжної політики. Як бачимо, суб'єкти, що долучаються до заходів національно-патріотичного виховання за згодою, не наділені владними повноваженнями. Отже, до загальноприйнятої класифікації суб'єктів адміністративно-правового забезпечення, що базується на повноваженнях та кількісних показниках, у сфері національно-патріотичного виховання в Україні можемо долучити ще одну категорію: за засадами участі в державній політиці щодо національно-патріотичного виховання, суб'єкти в якій будуть ділитися на безпосередніх учасників процесів адміністративно-правового забезпечення та таких, що долучаються до зазначених процесів за згодою.

До попередньо зазначених суб'єктів також доцільно додати й ті, які (окрім представлених вище) залучені до виконання заходів Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року, а саме: Національна соціальна сервісна служба України, Міністерство юстиції України, Державна установа «Центр пробації», Міністерство закордонних справ України [10]. У цій групі переважають центральні органи виконавчої влади, але є і суб'єкт без владних повноважень (Державна установа «Центр пробації»).

Отже, на наведених вище прикладах зрозуміло, що до суб'єктів адміністративно-правового забезпечення у сфері національно-патріотичного виховання в Україні можна застосувати підхід розподілу відповідно до наявності владних повноважень, а також підхід за компетенцією. Зазначимо, що попри те, що всі суб'єкти, визначені нами вище, за кількісним підходом є колективними, повністю відкидати кількісний підхід до класифікації суб'єктів у сфері національно-патріотичного виховання не варто, оскільки забезпечувати заходи національно-патріотичного виховання можуть і окремі громадяни України та іноземці (в першу чергу, члени діаспори).

Також важливо зауважити, що відповідно до загальної класифікації суб'єктів за їх компетенцією (загальні та спеціальні) усі перераховані нами суб'єкти належать до спеціальних суб'єктів. Втім, загальні суб'єкти (Президент України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України) також здійснюють адміністративно-правове забезпечення у сфері національно-патріотичного виховання шляхом затвердження Стратегії національно-патріотичного виховання, ухвалою відповідних розпоряджень і постанов, прийнятих законів тощо. Слід також звернути увагу на

ті суб'єкти адміністративно-правового забезпечення, які приймають участь у заходах щодо національно-патріотичного виховання за згодою, тобто, відповідно до підходу до класифікації за компетенцією, є такими, що *можуть* приймати участь в адміністративно-правовому забезпеченні. Розподіл суб'єктів за компетенцією у сфері національно-патріотичного виховання на функціональні та галузеві потребує додаткового дослідження.

Висновки. Отже, на сьогодні в Україні у сфері національно-патріотичного виховання існує система суб'єктів адміністративно-правового регулювання, яка складається з органів державної влади, а також, в окремих випадках, з органів місцевого самоврядування, комунальних закладів та інших громадських організацій. Відповідно до наявності владних повноважень суб'єкти адміністративно-правового забезпечення у сфері національно-патріотичного виховання можна розподілити на такі, що наділені владними повноваженнями, і такі, які відповідними повноваженнями не наділені, а за компетенцією суб'єктів на загальні, спеціальні та ті, які можуть приймати участь в адміністративно-правовому забезпеченні сфери, що досліджується.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко, С. Стеценко та ін. Херсон : Олді-Плюс, 2018. 446 с.
2. Мацелик Т. О. Класифікація суб'єктів адміністративного права. *Держава і право*. 2011. Вип. 53. С. 248–253.
3. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посібник. Київ : Атіка, 2011. 624 с.
4. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України : акад. курс : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
5. Горбова Г., Галуцько В. Адміністративно-правове регулювання протидії насильству в сім'ї : моногр. Київ : Інститут публічного права, 2016. 226 с.
6. Берлач Г. В. *Наукові підходи до системи суб'єктів адміністративно-правового регулювання суб'єктів природних монополій у сфері електричної енергії України. Правова позиція*. 2018. № 2 (21). С. 13–18.
7. Павелків С. Адміністративно-правовий статус органів публічної адміністрації у сфері житлово-комунального господарства : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ. 2013. 210 с.
8. Ярмак Х. Адміністративно-наглядова діяльність міліції в Україні : дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Харків. 2007. 437 с.
9. Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020–2025 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 09 жовтня 2020 року № 932. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.12.2022).
10. Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 30 червня 2021 року № 673. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.12.2022).